

YALAN VE ZARARLARI

Bahattin AKBAŞ

I- Konunun Plânı

- A- Yalan Kavramı
- B- Kur'an'ın Yalana Bakışı
- C- Hadislere Göre Yalan
- D- Yalanın Zararları
 - 1- Birey Açısından Zararları
 - 2- Toplum Açısından Zararları
- E- Yalan ve Zararlarından Korunma Yolları
 - 1- Kamil Bir İmana Sahip Olmak
 - 2- İnsanların Her Yaptığından ve Söylediğinden Sorumlu Olduklarını Unutmamaları
 - 3- Huzur ve Mutluluğun Temeli Ancak Doğruluktur
 - 4- İslam Doğruluk Dinidir
 - 5- Doğruluk İyiliğe, İyilik de Cennete Götürür
 - 6- Yalan ve İmanın Bir Arada Durması Mümkün Değildir
 - 7- Yalan Er Geç Ortaya Çıkar
 - 8- Kişinin ve Toplumun Güven Duygusuna Sahip Olması Yalandan Uzaklaşmakla Mümkündür
 - 9- Yalan İnsan Bünyesinde Büyük Tahribatlara Yol Açar
 - 10- Yalanın Bir Karakter Zaafı Olduğu Bilinmeli ve Küçük Yaştan İtibaren Bu Eğitim Verilmelidir
 - 11- Ebeveynler Yapmadıkları Şeyleri Söylememelidir.

II- Konunun Açılımı ve İşlenişi

Konuya yalan kavramı ve mahiyeti açıklanarak başlanır. Daha sonra ilgili ayet ve hadislerle yalana İslam Dinin bakışı izah edilir. Yalanın birey ve toplum bünyesinde yaptığı tahribatlara vurgu yapılır. Yalandan ve yalanın zararlarından korunma yolları açıklanmaya çalışılır. Yalanı önleme hususunda eğitimin ne kadar önemli olduğu, yetişkinlere bu konuda büyük sorumluluklar düştüğü üzerinde durulur. Yalanın toplumun huzuru ve insanların birbirlerine güven duymalarının önünde büyük bir engel olduğu anlatılır. İslam'ın doğruluk ilkesine atıf yapılır. Vaazın sonunda genel bir değerlendirme yapılarak konu özetlenir.

III- Konunun Özet Sunumu

Yalan, kişinin gerçeği saklayıp bildiğinin aksini söylemesidir. Yalancılık çok çirkin bir huydur. Dinimiz yalanı haram kılmış ve şiddetle yasaklamıştır. Yalan rûhî bir hastalıktır, müslümanların kendilerini bundan korumaları gerekir. Çocuklar daha küçükken doğru sözlülüğe alıştırmalı, yalanın zararları kendilerine anlatılmalıdır. İmandan sonra en güzel haslet doğruluktur. Doğruluk ulvi bir sıfat, bunun karşıtı olarak yalancılık da çok kötü bir huydur. Yalan insan vicdanını tahrip eden, kendisine ve topluma saygısını yok eden çirkin bir davranıştır ve günahdır. Mümin yalan konuşmaz. Zira mümin güvenilir kimse demektir. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de yalanı ve yalancılığı yasaklamış bunun zararlarına işaret etmiştir.

IV- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ
وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا

“Ey iman edenler! Allah'tan sakının ve doğru söz söyleyin. Böyle davranırsanız, Allah işlerinizi düzeltir ve günahlarınızı bağışlar. Kim Allah ve Resulüne itaat ederse, büyük bir kurtuluşa ermiş olur.”¹

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

“Onlar, yalana şahitlik etmeyen, faydasız boş bir şeyle karşılaştıkları zaman, vakar ve hoşgörü ile geçip gidenlerdir.”²

Yalan, insanların birbirine düşmesine, toplumdaki ahengin bozulmasına sebep olduğu için, çok çirkin bir fiil olarak kabul edilmiştir. Dinimiz, yalan söylemeyi haram kılmış, dünyada da ahirette de huzur, mutluluk ve kurtuluşun doğru söylemekte olduğunu bildirmiştir. Atalarımız: “Yalancının mumu yatsıya kadar yanar” derken önemli bir gerçeğe işaret etmişlerdir. Yalan, sahibini utandırır, rezil eder. Kişinin yalancı olduğu bir kere anlaşıldı mı, söylediği doğru sözlere de inanılmaz.

V- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ: أَيَكُونُ الْمُؤْمِنُ جَبَانًا. قَالَ: نَعَمْ. قُلْنَا: أَيْكُونُ بَخِيلًا؟ قَالَ: نَعَمْ. قُلْنَا: أَيْكُونُ كَذَّابًا؟ قَالَ: لَا.

1 Ahzab, 33/70-71

2 Furkan, 25/72

Safvan İbnu Süleym (r.a.) anlatıyor: "Ey Allah'ın Resülü! dedik, mü'min korkak olur mu?"

"Evet!" buyurdular. "Peki ci cimri olur mu?" dedik, yine:

"Evet!" buyurdular. Biz yine:

"Peki yalancı olur mu?" diye sorduk. Bu sefer: "Hayır! buyurdular"³

وعن مالك أنه بلغه أن ابن مسعود رضي الله عنه قال: يزال العبد يكذب ويتحرى الكذب فيئكت في قلبه نكتة سوداء حتى يسود قلبه فيكتب عند الله من الكذابين..

İmam Malik'e ulaştığına göre, İbnu Mes'ud (r.a.) şöyle demiştir: "Kul yalan söylemeye ve yalan söyleme niyetini taşımaya devam edince bir an gelir ki, kalbinde önce siyah bir nokta belirir. Sonra bu nokta büyür ve kalbinin tamamı simsiyah olur. Sonunda Allah nezdinde "yalancılar" arasına kaydedilir."⁴

وعن حكيم عن أبيه عن جدّه قال: قال رسول الله: ويلّ للذي يحدث بالحديث ليضحك منه القوم، فيكذب. ويلّ له، ويلّ له.

Hakim babası ve dedesi tariki ile anlatıyor:"Resulullah (s.a.v.) buyurdular ki:

"Yazıklar olsun o kimseye ki, insanları güldürmek için konuşur ve yalan söylerler! Yazık ona, yazık ona!"⁵

وعن أم كلثوم بنت عقبة رضي الله عنها قالت: سمعت رسول الله يقول: ليس بالكذاب الذي يضلح بين اثنين، فيقول خيراً أو ينمي خيراً.

Ümmü Külsüm Bintu Ukbe (r.a.) anlatıyor: "Resulullah (s.a.v.)'ı işittim, diyordu ki:"İki kişinin arasını düzelten, hayır söyleyip, hayır tebliğ eden kimse yalancı değildir."⁶

عن ابن مسعود رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الصدق يهدي إلى البر، وإن البر يهدي إلى الجنة، وإن الرجل ليصدق، ويتحرى الصدق حتى يكتب عند الله صديقاً، وإن الكذب يهدي إلى الفجور، وإن الفجور يهدي إلى النار، وإن الرجل ليكذب ويتحرى الكذب حتى يكتب عند الله كذاباً.

3 Muvatta, Kelam, 19, (2, 990)

4 Muvatta, Kelam, 18, (2, 990)

5 Ebu Davud, Edeb, 40/ 88, (V, 265)

6 Müslim, Birr, 45/101, (III, 2011)

İbnu Mes'ud (r.a.) anlatıyor: "Rasulullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Sıdk insanı birr'e (Allah'ı razı, edecek iyiliğe) götürür, birr de cennete götürür. Kişi, doğru söyler ve doğruyu arar da sonunda Allah'ın indinde sıddık (doğru sözlü) diye kaydedilir. Yalan da kişiyi haddi aşmaya götürür. Haddi aşmak da ateşe götürür. Kişi yalan söyler ve yalanı araştırır da sonunda Allah'ın indinde yalancı diye kaydedilir." ⁷

وَعَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ قَالَ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: مَا حَفِظْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: حَفِظْتُ مِنْهُ: دَعَا مَا يَرِيكَ إِلَى مَا لَا يُرِيكَ، فَإِنَّ الصِّدْقَ طُمَأْنِينَةٌ، وَالْكَذِبَ رَيْبَةٌ

Ebi'l-Cevzâi r.a. anlatıyor: "Hasan İbnu Ali r.a.'ye: "Rasulullah (s.a.v.)'dan ne ezberledin?" diye sordum. :

"Rasulullah (s.a.v.)'dan "Sana şüphe veren şeyi terk et, emin olduğun şeye ulaşınca kadar git. Zira sıdk (doğruluk) kalbin itminanıdır, yalan şüphedir, diye cevap verdi." ⁸

عن ابن عمرو بن العاص رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ : أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَتْ مُنَافِقًا خَالِصًا. وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا: إِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ. أَخْرَجَهُ الْخَمْسَةَ. (الْفُجُورُ) الْكَذِبُ وَالْفُسُوقُ، وَالْمُرَادُ بِهِ هُنَا الْفَحْشُ .

İbnu Amr İbni'l-As (r.a.) anlatıyor: "Resulullah (s.a.v.) buyurdular ki:"Dört haslet vardır; kimde bu hasletler bulunursa o kimse halis münafiktir. Kimde de bunlardan biri bulunursa, onu bırakınca kadar kendinde nifaktan bir haslet var demektir: Emanet edilince hıyanet eder, konuşunca yalan söyler, söz verince sözünde durmaz, husumet edince haddi aşar." ⁹

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ.

Ebu Hüreyre r.a. den rivayete göre Peygamberimiz s.a.v. şöyle buyurmuştur: "Münafiğin belirtisi üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler,

7 Buharî, Edeb,78/ 69, (VII, 95); Müslim, Birr,45/ 102, 103, (III, 2012); Muvatta, Kelam: 16, (2, 989); Ebu Dâvud, Edeb,40/ 88, (V,264)

8 Tirmizî, Kıyâmet, 35/ 61, (IV,668)

9 Buharî, İman, 2/ 24, (I,14)

söz verdiği zaman sözünde durmaz, kendisine bir şey emanet edildiği zaman hıyanet eder”¹⁰

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ أَنَّهُ قَالَ: دَعَتْنِي أُمِّي يَوْمًا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدٌ فِي بَيْتِنَا فَقَالَتْ: "هَأ تَعَالَ أُعْطِيكَ"، فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَمَا أَرَدْتِ أَنْ تُعْطِيَهُ؟" قَالَتْ: "أُعْطِيَهُ تَمْرًا، فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَمَا إِنَّكَ لَوْ لَمْ تُعْطِيَهُ شَيْئًا كُتِبَتْ عَلَيْكَ كِذْبَةٌ".

Abdullah b. Âmir (r.a.) diyor ki; Peygamberimizin evimizde bulunduğu bir günde, annem, “yavrum gel, sana bir şey vereceğim” diye beni çağırdı. Peygamberimiz anneme: “Çocuğa ne vermek istedin” diye sordu. Annem: Hurma vermek istedim, dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz: “Eğer bir şey vermeseydin sana bir yalan günah yazılırdı” buyurdu.¹¹

VI- Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar

Al-i İmran, 3/61, 93-94; Nisa, 4/48, 50, 135; Enam, 6/21, 93, 144; Yunus, 10/17, 59-60, 69-70

Riyazu’s-Salihin Tercemesi, M.Yaşar Kandemir v.d. Erkam Yay.İst.2004, II,114,483;485,486 VI, 496,523-526

Diyamet İslam İlmihali, Lütfi Şentürk- Seyfettin Yazıcı, Ankara, 1994, s.441-443

Müslim, İman,25; Birr, 29; Buhari, Şehadet, 10; Müslim, İman,38

Adalet kavramı

¹⁰ Buhari, İman, 2/24, (I,14)

¹¹ Ebu Davud, Edeb, 45/80, (V,265)